

**Zohidjon Islomov,
filologiya fanlari doktori,
professor**

MUSULMONNING ODOBI KITOBI

ODOB INSON KO'RKI

Har qanday farzand ma'lum bir muhitda, ma'lum bir oilada dunyoga keladi. Uning kelajakda kim bo'lib yetishishi albatta bevosita farzandga beriladigan e'tiqodiy, axloqiy tarbiyaga bog'liqdir. Farzandlarga odob berish eng avvalo oiladan boshlanadi. Ma'nan yuksak, go'zal xulqqa ega otaonalarining farzandlari ham odobli bo'ladi. Bu go'zal xulq, boshqalarning havasini keltiradigan odobaxloq inson ko'rki sanaladi. Go'zal xulq to'g'ri tarbiyaga daxldordir. Otaona farzandlarga yaxshi bilan yomonning, halol bilan haromning, ma'rifat bilan jaholatning, saxovat bilan baxillikning farqini aniq tushuntira bilishi va har vaqt ularni ezgulik yo'lga chorlashlari lozim bo'ladi. Darvoqe, otaonalar farzandlari uchun bu ezgu amallar uchun mezono'lchovni qayerdan oladi? Bu albatta muhim bir savol. Javobi esa musulmonlar uchun juda ham oson. Faqat unga amal qilish qoladi. Bu birinchi navbatda Alloh taoloning kitobi Qur'oni karimda bayon etilgan hukmlar. Odobni to'g'ri shakllangirish uchun eng muhim mezon shu. Ikkinchidan Payg'ambarimiz Muhammad sollallohu alayhi vasallam hadislarini insonning ma'nan yuksalishi, ezgulikka intilishi, halolni haromdan farqlay bilishi, inson o'z hayotining mazmunmohiyatini anglab olishi uchun nihoyatda muhimdir. Zeroki, Payg'ambarimiz sollallohu alayhi vasallam sunnatlarini tiriltirish va unga amal qilishning mukofoti jannat albatta. Qilinayotgan amallarda insonning ma'naviy qiyofasi, odobaxloqi namoyon bo'ladi. Bid'atlarga sho'ng'igan kimsa odamlarni to'g'ri yo'ldan adashtiradi. Bunday kimsa beadablar sirasiga kiradi. Sunnatga muvofiq yashash esa musulmon kishiga xotarjamlik, viqor, salobat bag'ishlaydi. Abu Hurayra roziyallohu anhudan qilingan bir hadisda: "Sunnatga muvofiq qilingan oz amal bid'at aralashgan ko'p amaldan yaxshidir", deyiladi.

Musulmon kishining hayot tarzi, insonlararo muomalamunosabati, yurishturishiga, kiyinishi, yebichishi va tish tozalash, hatto hojagxonaga kirishi ham barchabarcha amallari sunnatga muvofiq bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Shunda ibodatlar, itoatlar tufayli Allohning rizoligi topiladi. Hazrat Ibn Umar roziyallohu anhu tomonlaridan rivoyat qilingan bir hadisda: "Salomdan avval so'z boshlamang. Kim salomdan avval so'z boshlasa, unga javob bermang...", deyiladi. Demak, ikki musulmon uchrashganda eng avval salomlashishi lozim. Salomlashmasdan so'z boshlash sunnatga muvofiq bo'lmaydi. Qo'l berib ko'rishish salomlashuvning mukammali ekani ham hadislarida ta'kidlab o'tilgan. Bu salomlashuv odobiga taalluqli bo'lgan gap.

Ushbu "Musulmonning odob kitobi"da qamrab olingan ana shunday mavzular insonning ma'naviy kamoloti uchun xizmat qilishi shubhasizdir. Bu kigob odoblar majmui. Unda Payg'ambarimiz Muhammad alayhissalomning o'g'itlari, ko'rsatmalari, nasihatlari, bir so'z bilan aytganda, hadislar jamlangan. Bu hadislar odamlarning ma'naviy va moddiy turmush tarzini go'g'ri yo'lga solishi, turli bid'atlardan uzoq bo'lishi, eng muhimi pokiza e'tiqodli buyuk ajdodlarga munosib avlod hamda chin musulmon

sifatida hayot kechirishi uchun beqiyos ahamiyat kasb etadi. Bu isbot talab qilmaydigan haqiqatdir.

Shu ma'noda "Musulmonning odob kitobi"ni o'qish va undan ibratlanish baxti siz azizlarga muborak bo'lsin! Anvar qori Tursun Toshkent shahar bosh imamxatibi

SUNNATGA ERGASHISHNING AHAMIYATI

"Bismillahir rohmahir rohiym" har kitobning kalitidir". Abu Ja'fardan (r.a.)

Alloh zikri va menga salotusalom aytilmay boshlangan har qanday so'z barakotdan mahrum va xayri nuqsondir. Abu Hurayradan (r.a.)

Bandadagi iymonning eng afzali qayerda bo'lsa ham, Alloh u bilan birga ekanini bilishidir. Odam farzandi Allohning zikrisiz o'tkazgan har soati uchun qiyomat kunida afsusnadamat qiladi. Oishadan (r.a.)

Ummatimdan qiyomatga qadar duch kelganlaringizga mendan salom ayting. Ibn Mas'uddan (r.a.)

Kimni erta (qiyomatda) Alloh taologa Alloh undan rozi holda uchrashish sevintirsa, Menga ko'p salovot aytsin. Oishadan (r.a.)

Sunnatga muvofiq qilingan oz amal bid'at aralashgan ko'p amaldan yaxshidir. Abu Hurayradan (r.a.)

Kim o'limidan keyin orqada qirq hadis qoldirsa, u kishi jannatda mening rafiqim bo'ladi. Ibn Abbosdan (r.a.)

Ustingizga shunday bir zamon keladiki, o'shanda quyidagi uch narsadan yaxshiroq narsa bo'lmaydi: halol pul, ulfat bir din birodari, amal etilgan sunnat. Huzayfadan (r.a.)

Alloh mening xalifalarimni O'z rahmatiga olsin. So'rashdi: "Sizning xalifalaringiz kimlar, yo Rasulalloh?" Marhamat qildilar: "Sunnatimni tiriltirgan va uni insonlarga o'rgatganlar". Hasandan (r.a.)

Ummatim fasodga uchragan payt sunnatimga amal qilgan kishiga bir shahid savobi beriladi. Muhammad ibn Ajlondan (r.a.)

Sizga Allohdan qo'rqishni va hatgo qora habash qul boshliq bo'lsa, unga quloqsolib, itoat etishni tavsiya qilaman. Albatta mendan keyin yashaydiganlar ko'p ixtilofni ko'radilar. Shunda sizlar mening sunnatimga, Maxdiy va xulafoi roshidinning sunnatiga ergashing. Ularga mahkam yopishing. Jon holati va oziqtishlaringiz bilan tishlagan kabi (yopishing)..."

Muxdas (dinga zarar keltiruvchi yangi chiqqan) ishlardan saqpaning. Zero, har muxdas bid'atdir. Har bid'at esa zalolatdir. (Har zalolat jahannamdadir). Irbozdan (r.a.)

UYGA KIRISH ODOBI

Uyga kirayotganda "Allohim, men sendan xayrli kirish va xayrli chiqish so'rayman. Allohning nomi bilan kirdik va chiqsik. Va yolg'iz Rabbimiz Allohga tavakkul qildik", debaytiladi. Keyin salom beriladi. Abu Molik Ash'ariydan (r.a.)

Kim ummatinga sunnatga amal qilish yoki bid'atga barham berish maqsadida bir hadis yetkazsa, uning maqomi jannatdir. Ibn Abbosdan (r.a.)

Bir kishi uyiga kirayotgan mahali, ovqatlanishdan oldin Allohning ismini zikr etsa, shayton (yordamchilariga): "Siz uchun bu yerda tunash ham, ovqat qam yo'q", deydi. Biroq uyga kirayotganda Allohning nomini aytmasa, shayton: "Yotish uchun joyga ham, ovqatga ham erishdingiz", deydi. Jobirdan (r.a.)

Eshikni "Bismillah..." deb yopsang, shaytondan omon qolasan. Qandilingni ham "Bismillah..." bilan o'ra. Idishingni ham "Bismillah..." deb yop, bir cho'p bilan bo'lsa ham. Jobirdan (r.a.)

Uylarga eshik ro'parasidan kelmang. Yon tomondan keling va ruxsat so'rang. Sizga ruxsat berilsa, ichkariga kiring, yo'qsa, orqangizga qayting. Abdulpoh ibn Busrdan (r.a.)

"Istinos" deb bir kimsaning birovning uyiga borganini bildirish uchun "Subhanalloh", "Allohu akbar" yoki "Alhamdulillah" deyishi yoxud yo'talishiga aytiladi. Abu Ayyubdan (r.a.)

(Uyga "Bismiylah..." aytib, o'ng oyoq bilan kiriladi, salom beriladi va avval nap oyoq kiyimi yeniladi. Eshik "Bismillah..." deb yopiladi.)

YEB-ICHISH ODOBI

Ovqatlanishni kattalardan boshlang. Zero, barakot kattalar bilan birgadidir. Ibn Abbosdan (r.a.)

Kim ovqatlanmoqchi bo'lsa, Allohning nomini esga olsin. («Bismillahir rohmanir rohiym», desin) Agar Alloh nomini zikr etishni unutilgan bo'lsa, "Bismillahi `ala avvalihi va axirih" (Ovqatning avvalida va oxirida Allohning nomi bilan), deb aytsin. Oishadan (r.a.)

"Ovqatni jamoa bo'lib yenglar. Ovqatlanish boshlanganda Allohning ismini zikr eting. Shunda siz uchun barakot bo'ladi. Vahishydan (r.a.)

Ovqatni sovutinglar. Sovugan taomda barakot yanada ko'p bo'ladi. Asmo binti Abu Bakrdan (r.a.)

Ovqatlanayotgan mahalda idishning o'rtasidan yemanglar. Idish chetidan yenglar. Zero, baraka ustidan tushadi. Ibn Abbosdan (r.a.)

Dasturxon yozilganda har kim o'z oldidan yesin. Birovning oldidan va idishning o'rtasidan yemasin. Zero, idishlar o'rtasida barakot bo'ladi. Dasturxon yig'ishtirilmasdan

o'rnidan turmasin. Atrofdagilar taomdan qo'lini tortmagunicha to'ysa ham, qo'lini ovqatdan tortmasin va sheriklarini kuzatsin. Chunki ovqatga ehtiyojmand (qorni to'ymagan tarj.) kimsa uyaliq qo'lini ovqatdan tortishi mumkin. Ibn Umardan (r.a.)

Ovqatlanayotgan mahalda ushoq tushsa, ustidagini tozalab keyin uni yeng. Ushoqni shaytonga qoldirmang. Jobirdan (r.a.)

Kimki dasturxonga tushgan ushoklarni yesa, kambag'allikdan omon qoladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Kimki biror narsa yemoqchi bo'lsa, o'ng qo'l bilan yesin, o'ng qo'l bilan ichsin, o'ng qo'lida olsin, o'ng qo'lida bersin. Zero, shayton chap qo'li bilan yeydi, chap qo'li bilan ichadi, chap qo'li bilan beradi, chap qo'li bilan oladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Sizning Alloh taolaga eng sevimli bo'lganingiz ovqatni oz yegan va jussasi kichiklaringizdir. Ibn Abbosdan (r.a.)

Yegan ovqatingizni Allohning zikri va namoz bilan hazm qiling. Ovqat ustida uxlamang. Aks holda qalblaringiz qotadi. Oishadan (r.a.)

Har kasallikning boshi qorinni ortiqcha to'ldirishdir. Anasdan (r.a.)

Biror narsa ichayotganda shimib iching, bir yutumda nafas olmay ichmang. Aks holda bu jigar kasalligiga sabab bo'ladi. Ibn Abu Husayndon (r.a.)

Alloh taolo aytadi: "Qullar Mening nazarimda yeyish ozligidan ko'ra shomil (mukammal)roq bir parda bilan yopinmadilar". Ibn Abbosdan (r.a.)

Yeb shukr qilgan kishiga ro'za tutib sabr qilgan darajada ajr beriladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Bir kishilik ovqat ikki kishiga, ikki kishilik ovqat uch kishiga, uch kishiniki to'rt kishiga va to'rt kishiniki besh va olti kishiga yetadi. Umardan (r.a.)

Men boryo'g'i bir qulman. Bir qul yeb-ichganidek yeb-ichaman. Anasdan (r.a.)

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam ovqatlangandan so'ng ushbu duoni o'qir edilar: "Alhamdu lillahillaziy atamana va saqona va jaalana minal muslimiyn" (Bizni yediribichirib va musulmonlardan qilgan Allohga hamd bo'lsin). Abu Saiddan (r.a.)

Kim ovqat yesa, qo'llarini go'shtning yog'i va hidi tufayli yuvsin. Ibn Umardan (r.a.)

Tirnoqlaringizni oling va ularni ko'ming. Barmoqlaringiz orasini tozalang. Og'zingizni ovqat qoldiqlaridan tozalang va misvok tuting. Mening yonimga tishi sarg'aygan va og'zi hidli holda kelmang'. Abdulloh ibn Bashirdan (r.a.)

Sizlardan biringiz ovqat yeganda shunday desin: "Allohumma bariklana fihi va at'imna xoyron minhu" (ya'ni, "Allohim, bu ovqatni bizga barakotli qil va bizga bundan xayrlisini yedirgin"). Agar sut ichsa, shunday desin: "Allohumma barik lana fihi va zidna

minhu" (Allohim, bizga uni barakatli qilib, undanda ziyodasini ber). Zero, yegulik va ichgulik ichida sutdanda yetarli biror narsa yo'q. Ibn Abbosdan (r.a.)

Ovqatlangandan so'ng barmoqlar orasini ishqalab yuving, og'zingizni chayqang. Bu o'tkir tishlar va oziq tishlar uchun foydalidir. Imron ibn Husayndan (r.a.)

(Ko'llarni yuvib, "Bismillah..."debovsatlanishni boshlash, o'ng qo'lda o'z oldidai yeyish, ovsatning juda iseits bo'lmasligi, hamma dasturxondan turmaguncha turib ketmaslik, o'zi to's bo'lsa ham, yeyayotgandek ko'rinish, ushoq tushsa, tozalab yeyish yebichish odobi sanaladi. Inimliklarni bir nafasda emas, uch yutumda ichish, tik turib yebichmaslik, yebichilgach, Allohga hamd aytib duo qilish, so'l va og'izni yuvish, misvok bilan tozalash ham yebichish odoblariga kiradi.)

HOJATXONAGA KIRIB-CHIQUISH XUSUSIDA

Sizlardan biri daf'i hojat asnosida qiblaga qarab qolmasin va qiblaga orqasini ham o'girmasin. G'arb yo Sharqqa tomon o'girilsin. Abu Ayyubdan (r.a.)

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam xologa kirmoqchi bo'lsalar, oyoq kiyimlarini kiyar, boshlarini yopib olardilar. Hubayb ibn Solihdan (r.a.)

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam xaloga kirayotganlarida ushbu duoni o'qir edilar: "Bismillah, Allohumma inniy a'uzu bika minalxubsi va xobaisi" (Alloh nomi bilan, Allohim, erkak va urg'ochi shaytonning yomonligidan panohtilayman). Anasdan (r.a.)

Shu uch narsa jafodandir: tikka turib bavl etmoq, namozni tugatmasdan peshonadagi tuproqni artmoq, sajdada puflamoq. Abdulloh ibi Buraydadan (r.a.)

Tahorat ushatib chiqqanlarida "G'ufronaka" (Gunohlarimni kechirgin), der edilar. Oishadan (r.a.)

Kim xalodan chiqsa, bunday desin: "Menga aziyat beradiganni ketkizgan va menga foydalisini qoldirgan Allohga hamdlar bo'lsin". Tovusdan (r.a.)

Kimki xaloga ehtiyoj sezsa, namozga iqomat aytilgan bo'lsada, avval xaloga borsin. Abdulloh ibn Arqamdan (r.a.)

(Hojatxonaga bosh kiyim bilan kirish, qiblaga sarab o'tirmaslik, tikka turib bo'shanmaslik, chap oyots bilan kirib, o'ng oyoq bilan chiqish odobdandir.)

TAHORAT VA AZON DUOLARI

Kim tahoratini mukammal olgach: "Subhanakaallohumma va bihamdika, ashhadu alla ilaha illaanta, astag'firuka va atubu ilayka" (Ey Rabbim, Senga hamd aytish bilan Seni poklab yod etaman. Guvoxlik beramanki, Sendan o'zga iloh yo'q, Senga istig'for aytaman va Senga tavba qilaman), desa, u tahorati bir muxr ila muhrlanadi, arshning ostiga qo'yiladi va qiyomat kuniga qadar ochilmaydi. Abu Saiddan (r.a.)

Kim tahorat olgandan keyin "Inna anzalnahu fi laylatil qodr..." surasini bir marta o'qisa, siddiqlardan bo'ladi. Ikki marta o'qigan shahidlar devonidadir. Uch marta o'qisa, Alloh u kimsani payg'ambarlarni hashr qilgandek hashr etadi. Anasdan (r.a.)

"Allohumma Robba hazihidda'vatit tommati vassolatilqoima, ati Muhammadanil vasilata valfazilata vaddaraj tal'oliyatarrofi'ata, vab'ashu maqomam Mahmudanillaziy va'adtahu innaka la tuxlifulmiy'ad" (Ushbu komil da'vatning, hozir qoim bo'lgan namozning Parvardigori. Muhammadga (s.a.v.) vasila, fazilat va baland oliy daraja ato etgin. Uni O'zing va'da qilgan maqtoqli maqomda tiriltirgin. Albatta, Sen va'dangga xilof qilmassan).

MISVOK ISHLATISH

Kim kechasi namoz o'qish uchun tursa, misvok ishlatin. Zero, bir kishi namozida Qur'on o'qirkan, bir farishta og'zini uning og'ziga qo'yadi va uning og'zidan chiqqan hamma narsa malakning og'ziga kiradi. Jobirdan (r.a.)

Og'izlaringiz Qur'on uchun yo'llardir. Ularni misvok bilan tozalang. Anasdan (r.a.)

Kelding, mendan namoz haqida so'rayapsan. Sen hali tahorat uchun yuzingni yuvayotganingda gunohlaring kipriklaringdan to'kiladi. Ikki qo'ling bilaklarini yuvayotganingda gunohlaring tirnoqlaringdan to'kiladi. Boshingni mash qilayotganingda gunohlaring boshingdan to'kiladi. Oyoqlaringni yuvayotganingda gunohlaring ikki oyog'ing tirnoqlaridan to'kiladi. (Namozing senga zahiraga qoladi.) Anasdan (r.a.)

Banda eng avval tahorati yuzasidan savoljavob qilinadi. Agar tahorati chiroyli bo'lsa, tahorati kabi namoz so'roviga o'tiladi. Agar namozi ham chiroyli bo'lsa, xuddi namozidek boshqa amallariga navbat keladi. Abu Apiyadan (r.a.)

Misvok va juma kungi g'usl har musulmonga vojibdir. Ibn Amrdan (r.a.)

Misvok og'izni tozalaydi, Alloh taoloning roziligiga sabab bo'ladi va ko'zlarga jilo beradi. Ibn Abbosdan (r.a.)

Misvokda o'n fazilat bor: og'izni xushbo'y qiladi, milklarni sog'lom qiladi, ko'zlarga jilo beradi, balg'amni ketkizadi, tish chirishining oldini oladi, sunnatga muvofiq bo'ladi va farishtalarni sevintiradi, Rabbini rozi qiladi, hasanotni orttiradi, me'daga salomatlik beradi. Ibn Abbosdan (r.a.)

UY ICHIDAGI BA'ZI ODOBLAR

Alloh taolo biror oilani sevsa, o'sha uyda muloyimlik qaror topadi. Jobirdan (r.a.)

Agar uyda axlat bo'lsa, o'sha joydan barakot ketadi. Anasdan (r.a.)

Xotinlar zaif qilib yaratilgan va avratdirlar. Ularning avratlarini uylar bilan to'sing. Kamchiliklarini sukut bilan bartaraf eting. Anasdan (r.a.)

UXLASH ODOBI

"Qiyomullayl" (kechasi turib o'qiladigan namoz) lozimdir. Xuftondan so'ng, tuya yoki qo'yni sog'ulik qadar bo'lsa ham yotmasdan avval o'qilgan namoz "qiyomullayl"dandir. Ilyos ibn Muoviyadan (r.a.)

Tahoratli holda uxlagan kishi kunduzi soim (ro'zador), kechasi qoim (namoz o'qib chiqqan) kabidir. Amr ibn Xorisdan (r.a.)

Bir kishi tahoratli holda yotsa va o'sha kechasi o'lsa, shahid maqomida o'lgan bo'ladi. Anasdan (r.a.)

Ey Fotima! Allohga taqvo qil! Rabbing farz qilgan (amallar)ni ado et. Axlingning ishini qil. Yotog'ingga kiringach, o'tgiz uch marta tasbeh ("Subhanalloh"), o'ttiz uch marta tahmid ("Alhamdulillah"), o'ttiz to'rt marta takbir ("Allohu akbar") ayt, shunda yuz bo'ladi. Bu sen uchun bir xizmatchidan yaxshiroqsir. Alidan (r.a.)

(Hazrat Fotima roziyallohu anho otalari Rasululloh sollallohu alayhi vasallamdan bir xizmatchi berishlarini so'rab borganlarida ushbu hadisi sharifni aytganlar).

Yotganda «Fotiha» va «Ixlos» suralarini o'qisang, o'limdan boshqa har narsadan omonda bo'lasan. Anasdan (r.a.)

Yotishdan oldin " Qul ya ayyuhal kafirun..." surasini o'qi, shundan so'ng uxla. Zero, bu shirkdan uzoq bo'lmoqdir. Farvadan (r.a.)

Qur'onning uchdan bir qismini o'qimaguncha uxlamagin. Dedilar: "Bunga qanday kuchimiz yetadi?" Marhamat qildilarki: "Qul huvallahuahad...", "Qul a'uzu birabbifalaq...", "Qul a'uzubirabbshnas..."ni o'qishga kuchingiz etmaydimi?" Abu Hurayradan (r.a.)

Kim bir kechada ming oyat o'qisa, yuzi kulgan holda Allohga ro'baro' bo'ladi. "Yo Rasulashgoh! Ming oyat o'qishga kimning ham kuchi yetardi?" Rasululloh sollallohu alayhi vasallam "Bismillahir rohmanir rohim"dan boshlab "Alhakumuttakasur..."ni oxirigacha o'qidilar va shunday marhamat qildilar: "Nafsim qudratli qo'lida bo'lgan Zotga qasamki, bu sura ming oyat o'rniga o'tuvchidir". Umardan (r.a.)

Inson chalqancha yotib, oyog'ini oyog'i ustiga tashlamasin. Oishadan (r.a.)

Tur, zero bu jahannamiylarning yotishidir. (Chalqancha yotgan bir kishiga xitob etilmoqda. (Abu Usomadan (r.a.)

Payg'ambarimiz sollallohu alayhi vasallam uxlamochi bo'lganlarida o'ng qo'llarini yonoqlari ostiga qo'yib, keyin uch marta "Allohumma qiniazabaka yavma tabaasu

ibodaka" ya'ni, "Yo Robbiy, qullaringni ba'as (hisob-kitob) qilganingda meni azobingdan asragin", der edilar. Hafsadan (r.a.)

TUNGI IBODAT, TAHAJJUD

Payg'ambarimiz sollallohu alayhi vasallam kechasi uyg'onganlarida: "Yo Robbiy, meni mag'firat et, rahma gingga erishtir va eng to'g'ri yo'lingga boshla", der edilar. Ummu Salamadan (r.a.)

Kechasi uyqudan uyg'onganlarida og'izlarini misvok bilan tozalar edilar. Huzayfadan (r.a.)

Kim kechasi uyg'onib, oilasini ham uyg'otsa va ikki rakatdan namoz o'qishsa, Allohni ko'p zikr qiluvchi zokir va zokira (zikr qiluvchi tarj.) qatoriga yoziladilar. Abu Hurayradan (r.a.)

Alloh kechasi musulmon quliga ruhini qaytarib uyg'otsa, u qul Allohga tasbeh va tamhid aytsin hamda Undan mag'firat so'rasin. Shunday qilsa, bandaning o'tmish gunohlari kechiriladi. Shoyad, u kimsa turib tahorat olsa, namoz o'qisa va keyin Uni zikr qilsa, Undan mag'firat so'rab duo qilsa, bu amallari qabul bo'ladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Zikr aytib pokiza holda yotgan bir musulmon kechasi uyg'onib Allohdan dunyo va oxiratga oid hojatidan bir xayr so'rasa, Alloh unga albatta beradi. Muozdan (r.a.)

Tun yarmida yoki uchdan ikkisi o'tganida Alloh taolo dunyo samosiga nuzul etib shunday deydi: "So'ragan yo'qmi, berilsin, duo qilgan yo'qmi, mustajob bo'lsin, istig'for aytgan yo'qmi, mag'firat etilsin". Bu hol toki tong yorishgunga qadar davom etadi. Abu Hurayradan (r.a.)

Har kuni ertalab va kechqurun uch marta "Bismillahillaziy la yadurru maasmihi shayin fil arz va la fissama va huvassami'ul aliym" (Shunday Allohning ismi bilan boshlaymanki, Uning ismi tufayli yeru osmonda biror narsa zarar bera olmaydi. U eshituvchi va biluvchi Zotdir) degan kishiga hech narsa zarar yetkazolmaydi. Usmondan (r.a.)

Ummatimdan shunday odamlar borki, ulardan biri kechening bir qismida turib (shayton oqshom payti bog'lagan tugun bor ekan), o'zini ibodatga tayyorlash uchun tahorat olsa, qo'llarini yuvayotganda bir tugun yechiladi. Yuzini yuvayotga nida yana bir tugun yechiladi. Tirsaklarini yuva yotganida bir tugun yana yechiladi. Boshiga mashtor tganida yana bir tugun yechiladi. Oyoklarini yuvganida tugunlardan yana biri yechiladi. Ittifoqo, Alloh taolo hijob orqasida turganlarga (malo ikalarga) shunday marhamat qiladi: "Qarang shu bandamga. Mendan so'rash uchun nafsini naqadar tayyorlayapti. Shu bandam nima so'rasa, bergayman". Uqba ibn Amrdan (r.a.)

UYG'ONGANDA O'QILADIGAN DUOLAR

Banda uyg'ongandan so'ng aytadigan eng chi royli so'z "Subhanallaziy yuhyil mavta va huva `ala kulli shay'in qodir" (O'liklarni tirilti ruvchi va har narsaga qodir bo'lgan Zotni poklab yod etaman) so'zidir. Ibn Umardan (r.a.)

Bir kishi ertalab "A'uzu billahi sami'ilaliym, minashshaytonirrojiym" (Eshituvchi va Biluvchi Alloh nomi bilan la'natlangan shaytondan panoh tilayman) desa, ertalabdan kechgacha shaytondan omonda bo'ladi. Anasdan (r.a.)

Tong otganida uch marta bunday degin: "Allohumma anta Robbiy la shariyka lak. Asbahna va asbahalmulku lillahi la shariyka lak" (Allohim, Sen Rabbimsan, Sening sheriging yo'q. Biz ham, mulk ham olamlar Parvardigori Allohnik bo'lgan holda tong ottirdik. Sening sheriging yo'qsir). Kechqurun ham shunday degin. Zero, bu so'zlar ikki vaqt orasidagi (amal)larga kafforat bo'ladi. Salmontn (ra.) (Uyg'onganda o'ng tomon bilan turipadi.)

BOMDODSAN KEYINGI IBODAT VA NAFL NAMOZLAR

Bomdod namozini o'qigan joyda quyosh chiqqunga qadar (ishroqqacha) zikr qilgan kishi rizqtopish uchun dunyoni kezganga nisbatan katta ish qilgan hisoblanadi. Usmondan (r.a.)

Kim namoz o'qigan joyida zuho (ishroq) namozi o'qigunga qadar o'tirsa, dengiz ko'pigi qadar gunohi bo'lsa ham, kechiriladi. Muoz ibn Jabapdan (r.a.)

Bir kishi quyosh ko'tarilganda chiroyli tahorat olib, ikki rakat namoz o'qisa, barcha gunohlari mag'firat qilinadi yoki onadan tug'ilgandek pokiza bo'ladi. Usbodan (r.a.)

KIYINISH ODOBI

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam ko'ylak kiyishni o'ng tomondan boshlar edilar. Abu Hurayradan (r.a.)

Kim oyoq kiyimini kiyar ekan, o'ngidan boshlasin, yechayotganda esa chapdan boshlasin, kiyayotganda o'ng oyoq birinchi, yechayotganda oxiri bo'lsin. Abu Hurayradan (r.a.)

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam yangi liboslarini juma kuni kiyardilar. Anasdan (r.a.)

Alloh qabul qilgan ikki rakat zuho namozi bir haj va umraga badaldir. Anasdan (r.a.)

Ikki rakat zuho namozi o'qisang, g'ofillardan bo'lmaysan. To'rt rakat o'qisang, muhsin (yaxshi), olti rakat o'qisang, komiliyn (komil), sakkiz rakat o'qisang, foiziyn (g'alaba qozonuvchi)lardan bo'lasan. Un rakat o'qigan kuning senga gunoh yopishmaydi.

O'n ikki rakat o'qisang, sen uchun Alloh jannatda bir ko'shk barpo qiladi. Abu Zarrdan (r.a.)

Kim shom namozidan so'ng orada yomon gap gapirmasdan olti rakat namoz o'qisa, bu o'n ikki yillik ibodatga teng bo'ladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Kim yangi libos kiysa, "Menga vujudimni yopadigan va hayotimda chiroyli ko'rsatadigan libos ikrom etgan Allohga hamd bo'lsin", desin. Abdurahmon ibn Abu Laylodan (r.a.)

Kibrilanish ko'ylak va sallada bo'ladi. Kim bulardan birini manmanlik va kibr uchun qilsa, Alloh taolo qiyomat kunida u kimsaga nazar qilmaydi. Ibn Umardan (r.a.)

UYDAN CHIQISH

Uydan chiqishdan oldin ikki rakat namoz o'qi. Bu seni yomonliqsan qaytaradi. Uyingga kirganda ikki rakat namoz o'qi. Bu namoz seni zararlardan to'sadi. Abu Hurayradan (r.a.)

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam yo'lda yurganlarida o'ngso'lga qaramas edilar. Jobirdan (r.a.)

Kim uydan chiqsa, "Bismillah, la havla vala quvvata illa billah, mashaalloh, tavakkaltu alalloh, hasbiyalloh va ne'mal vakiyl" (Allohning nomi bilan, Allohsan boshqa biror kuchquvvat yo'q. Alloh xoxlagani bo'ladi. Allohga tavakkal qildim, Allohning O'zi kifoyadir, U naqadar yaxshi vakil), degan duoni o'qisin. Yazib ibn Husaybadan (r.a.)

SALOMLASHISH ODOBI

Salom Allohning ismlaridan biridir...O'rtalaringda salomni yoyingiz. Anasdan (r.a.)

Bir kishi uydan chiqqanida "Bismillah, tavakkaltu alallohi la havla vala quvvatailla billah" (Allohning nomi bilan, Allohga tavakkal qildim, Allohdan boshqa biror kuchquvvat yo'q), desa, unga "Sen kafolatlanding va himoyaga olinding", deyiladi. Natijada shayton undan uzoqlashadi. Abu Hurayradan (r.a.)

YURISH ODOBI

Tez yurish mo'minning ko'rkini ketkazadi. Abu Hurayradan (r.a.)

Salomdan avval so'z boshlamang. Kim salomdan avval so'z boshlasa, unga javob bermang. Ibn Umardan (r.a.)

Ey insonlar, salom bering, ovqatlantiring, qarindoshlarni yo'qlang va tunda hamma uyquda ekan, namoz o'qingki, jannatga salomat kirasiz. Abd ibn Humayddan (r.a.)

Musulmonlardan yigirma odamga salom bergan mo'min jannatga kirishga haqli bo'ladi. Ibn Umardan (r.a.)

Kim yurib charchasa, kattakatta qadam tashlasin. Zero, bu charchoqni ketkazadi. Ibn Umardan (r.a.)

Ikki musulmon uchrashganda ulardan qaysi biri avval salom bersa, o'sha Allohga sevimliroq bo'ladi. Qo'l berib ko'rishganlarida esa Allohularning ustiga rahmat yog'diradi. Avval ko'rishganga to'qson, ikkinchisiga esa o'n rahmat beriladi.

Qo'l berib ko'rishish mukammal salomlashish sanaladi. Abu Umomadan (r.a.)

Ikki musulmon uchrashganlarida qo'l berib so'rashsinlar, ular ajrashmaslaridan avval mag'firat qilinadilar. Barrodan (r.a.)

Bir musulmonning birodariga yaxshilik, sevgi va mehr bilan qarashi mening shu masjidimda bir yil e'tikof o'tirishidan afzaldir. Umardan (r.a.)

Kim yoqimli (chiroyli) bir narsani ko'rganida "Mashaalloh, la havla vala quvvata illa billah" (Allohning xohishi bilan, Allohdan boshqa biror kuchquvvat yo'q), desa, unga zarar tegmaydi. Aiasdan (r.a.)

Ikki musulmon uchrashganida qo'l berib ko'rishgach, Allohga hamd va istig'for aytsa, Alloh har ikkisini ham mag'firat qiladi. Barrodan (r.a.)

Qo'l berib ko'rishing, zero bu ichkaridagi dushmanlikni chiqaradi. O'zaro sovg'a bering, zero hadya oradagi ginakuduratni yo'qotadi. Ibn Umardan (r.a.)

Muonaqa (quchoqlashib ko'rishish) o'tgan ummatlarning salomlashish odoblari va xolis do'stliklari alomati edi. Ibrohim alayhissalom birodari bilan ilk quchoqlashib ko'rishgan inson sanaladi. Tamim Addoriydan (r.a.)

Kim dindosh birodarida biror yaxshi narsani ko'rsa, uni tabriklasin va "Barakalloh", desin. Zero, nazar (ko'z tegish) haqsir. Sahldah (r.a.)

AKSIRISH VA ESNASH

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam aksirganlarida "Alhamdu lillah" (Allohga hamd bo'lsin), der edilar. U zotga "Yarhamukalloh" (Alloh sizga rahm qilsin), deyilganda "Yahdikumulloh va yuslihu balakum" (Alloh sizni hidoyatga boshlab, sha'ningizni isloh etsin), der edilar. Ibn Ja'fardan (r.a.)

Kimki aksirsa, "Alhamdu lillahi Robbil a'lamiyn" (Olamlar Rabbi Allohga hamd bo'lsin) yoki "Alhamdu lillahi `ala kulli hal" (Har bir holatda ham Ashyuhga hamd bo'lsin), desin. Eshitgan kimsa "Yarhamukalloh", deb aytsin. Aksirgan kishi unga javoban "Yag'firullohu lana va lakum" (Alloh bizlarni va sizlarni mag'firat qilsin), desin. (Yoki "Yaxdina va yahsikumulloh" (Bizlarni va sizlarni Alloh hidoyat qilsin), deyiladi.) Ibn Mas'uddan (r.a.)

Kimki aksirganda yoki kekirganda "Alhamdu lillahi `ala kulli halin minal hal" (Bizni bir holatdan ikkinchi holga o'tkazgan Allohga hamd bo'lsin), desa, undan yetmish xil dard ketadi. Bu dardlarning eng yengili juzzam (pes kasalligi)dir. Ibn Amrdan (r.a.)

Aksirganga uch martagacha "Yarhamukalloh", deb javob beriladi (agar aksiruvchi "Alhamdulillah", desa). Agar ko'p aksirsa, xohpasang, javob ber yoki jim tur. Ubayd ibn Rofisdan (r.a.)

Kim kekirsa yoki aksirsa, ovozini baland chiqarmasin. Chunki bundan shayton xursand bo'ladi. Shaddod ibn Avsardan (r.a.)

Kimki esnasa, qo'lini og'ziga qo'ysin. Chunki shayton esnoq bilan birga kiradi. Abu Said alXudriydan (r.a.)

Kimning qulog'i shang'illasa (qizisa tarj.), meni esga olsin va menga salotu salom yo'llasin. Va yana: "Meni eslagan kishini Alloh xayr (yaxshilik) bilan eslasin", deb aytsin. Abu Rofi'dan (r.a.)

BOZOR-O'CHAR VA MUOMALA

Rasuli akram sollallohu alayhi vasallam bozorga kirayotganlarida ushbu duoni o'qir edilar: "Bismilloh, Allohim, bu bozorning va bozordagilarning eng xayrlisii Sendan so'rayman va bu yerdagilarning yomonligidan sening pano hishta yukinaman. Allohim, bu bozordya yolg'on qasam ga duch qilishdan va yo'qotishga duchor qiluvchi hiylaga uchramoqsan asrashingni so'rayman". Buraydadan (r.a.)

Kimki bozorga kirsa va: "La ilaha illallohu vahsahu la sharika lah, la hul mulku va la hul haodu, yuhyi va yumitu va huva hayyul la yamutu, biyadihilxoyr. Va huva `ala kulli shay'in qodiy" (Yakka Allohdan boshqa iloh yo'q, Unilg sherigi ham yo'q. Mulk va hamd ham U uchundir. U tiriltiradi va o'ldiradi. U tirikdir, aslo o'lmaydi. Yaxshilik Uning qo'lvdadir. U har narsaga qodirdir), desa, Aploh unga mingming savob beradi. Uning mingming gunohini o'chiradi va uni mingming marotaba yuksaltiradi hamda uning uchun jannatda bir ko'shk bino qiladi. Solim ibn Abdullohdan (r.a.)

TIJORIY MUOMALALAR

Eng yaxshi daromad tijoratchinikidirki, gapirsa, yolg'on gapirmaydi, ishonchni yo'qotmaydi, so'zidan qaytmaydi, qarzini kechiktirmaydi, bergan qarzini qistamaydi, sotayotgan molini ortiqcha maqtamaydi va olayotgan molini yomonlamaydi. Muozdan (r.a.)

Halolning eng go'zali kasbingizdan (peshona teri bilan topib) yeganingizdir. Farzandlaringiz kasbingizdandir. Oishadan (r.a.)

Alloh u bandasiga rahmat qilsinki, halolidan topdi, isrof qilmadi. Ortiqchasini esa faqirlik va muhtojlik kuni bo'lmish qiyomat kuniga avvaldan sarfladi. Oishadan (r.a.)

To'g'ri, amin bir tijoratchi (qiyomat kunida) nabiy, siddiqlar va shahidlar bilan birga bo'ladi. Abu Saiddan (r.a.)

Alloh taolo aytdi: "Birbiriga xiyonat qilmagan ikki sherirshng uchinchi Menman. Xiyonat qilishsa, oralaridan chiqaman". Abu Hurayradan (r.a.)

Bozorga birinchi bo'lib kiruvchi bo'lma. Eng oxirida chiquvchi ham bo'lma. Zero, shayton u yerda tuxum qo'ydi va bola ochdi. Salmondan (r.a.)

Shaytonlar bayroqlari bilan bozorlarga kiradilar. Ilk kirganlar bilan birga kirib, oxirgi chiqqan bilan chiqadilar. Abu Umomadan (r.a.)

Bozor gafat va adashuv joyidir. Kim Allohni u yerda bir marta zikr qilsa, Alloh unga mingming savob yozadi. Kim "La havla vala quvvata illa billah", desa, kechgacha Allohning panohida bo'ladi. Alidan (r.a.)

Alloh taolo sotayotganda va olayotganda, qarzini to'layotganda va qarzini so'rash damusomahali (xushmuomalali tarj.) bandasini sevadi. Abu Hurayradan (r.a.)

Hech o'lmaydigan odam kabi amal qil va ertaga o'ladigan odam kabi hazar qil. Ibn Amrdan (r.a.)

(Ahmad Ziyouddin hazratlari bu hadisi sharifdagi "o'lmaydigan odam kabi" birikmasini dunyoga hirs bilan yopishmagan, shoshilmay ishini toza qiladigan odam ekanini, "ertagayots o'ladigan odam kabi" birikmasini esa Aploh va bandalari oldidagi burchmas'uliyati, oxirat so'rovini o'ylab iloji boricha tezroq harakat sshadigan odam sifatida sharhlaganlar.)

MASJIDGA KIRISH ODOBI

Masjidga kirayotganlarida bunday duo qilar edilar: "Bismillah, allohumma solli `ala Muhammadin va azvaji Muhammad" (Alloh nomi bilan, Muhammad alayhissalom va u zotning ax^yai ayollariga salovot bo'lsin). Abu Hurayradan (r.a.)

Kimki masjidga kirsan, salom bersin va "Allohumma iftah liy abvaba fazlika" , ya'ni "Ey Allohim, menga fazilat eshiklarini och", desin. Abu Humayda Saiddan (r.a.)

Yelkarni birlashtiring va birodaringizga muloyim bo'ling. Bo'sh joylarni to'ldiring. Zero, shayton orangizga Hijoz qo'yi kabi kirib oladi. Ibn Umomadan (r.a.)

Saflaringizni jips qiling, oralaringizni yaqin tuting va yelkangizdan saf oling. Anasdan (r.a.)

Saflarni tashkil etish imomning orqasidan boshlanadi. Virinchi kelganlar safning orasida turadi, solgan jamoat safning o'ng va chap tomonini to'ldiradi va yelkalarga qarab saflar to'g'rilanadi. Kimki besh vaqq namozning birinchi takbiriga ulgurib, qirq kun jamoat bilan ibodat qilsa, jannat unga vojib bo'ladi. Abul Aliyadan (r.a.)

Kimki masjidga kirsan, Payg'ambar sollallohu alayhi vasallamga salovot aytsin va "Allohumma iftah liy abvaba rohmataka" (Allohim, menga rahmat eshiklarini och), desin. Masjidan chiqqach esa, Payg'ambar alayhissalomga salovot aytsin va "Allohumma a'simni minashshayton", ya'ni "Allohim, meni shaytonning yomonligidan asragin", desin. Abu Hurayradan (r.a.)

Bir odamning imom bilan olgan takbiri ming tuyani Harami Sharifga qurbonlikka yuborishidan xayrlidir. Ibn Umardan (r.a.)

Kim har farz namozidan keyin o'n marta Ixlos surasini o'qisa, Alloh taolo unga roziligi va marhamatini lozim qiladi. Ibn Abbosdan (r.a.)

Kimki bomdod namozidan keyin o'n bir marta Ixlos surasini o'qisa, unga jannatda ko'shk ehson qilinadi. Abu Abdurahmondan (r.a.)

Zero, birinchi salom ikkinchi salomdan a'lo emas (ikkinchi salomga ham ehtiyoj bor).

Odamlar bilan birga o'tirish ibodat sanaladi. Ibn Abbosdan (r.a.)

Har farz namozidan so'ng "Oyatal Kursiy"ni o'qiydigan kishini jannatga kirishdan faqat o'lingina to'sib turadi. Abu Umomadan (r.a.)

Olimlar bilan hamsuhbat bo'ling va tizzamatazza siqilishib o'tiring. Zero, samo yomg'iri o'lik yerlarni tiriltirganidek, Alloh o'lik qalblarni hikmat nuri bilan tiriltiradi. Abu Umomadan (r.a.)

Namozga iqomat takbiri aytilganida (yoki namoz tugaganida) samo eshiklari ochiladi va duolar qabul bo'ladi. Namozni tugatgan kishi hech gapirmasdan "Allohumma ajyarni minannar va adxilnil jannata va zavvijni minal huruliyn" (Allohim, do'zaxdan panoh bergin, jannatga kiritib, hurlarga uylantirgin), demasa, farishtalar: "Eh, do'zaxdan panoh so'rashdan ojiz qoldi", jannat esa: "Eh, jannatni so'rashdan ojiz qoldi", hurlar esa: "Eh, Allohdan o'zini hurriyat bilan taqdirlashini so'rashdan ojiz qoldi", deyishadi.

Abu Umomadan (r.a.)

(Masjidlarga o'ng oyoq boshan kiriladi, chap oyoq bilan chiqiladi.)

Olimlar bilan hamsuhbat bo'l, samoda tanilasan. Musulmonlarning kattalariga (peshvolariga) hurmat ko'rsat, jannatda menga qo'shni bo'lasan. Anasdan (r.a.)

Ikki odamning orasiga ruxsatsiz o'tirmoq nojoizdir. Amr ibn Umardan (r.a.)

Ikki kishi o'zaro gapirishayotganda oralariga kirmang. Ibn Umardan (r.a.)

MAJLIS ODOBI

Kim biror majlisga borsa, salom bersin. O'tiradigan joy bo'lsa (o'tirishga imkon bo'lsa), o'tirsin. Ketmoqchi bo'lganida yana salom bersin.

Bir kishi gapirsa va atrofiga alanglasa, demak, uning gapi omonatdir (uni oshkor qilmaslik kerak). Anasdan (r.a.)

Allohni ko'p zikr etash bilan majlis haqqini ado qiling. To'g'ri yo'l ko'rsating va ko'zlaringizni pastga qarating (haromdan saqlaning). Sahl ibn Hunayfdan (r.a.)

Majlisning kafforati mana bunday deyishdir: "Subhanakalohumma va bihamdika ashhadu anla ilaha illa anta astag'firuka va atubu ilayka" (Allohim, Senga hamd aytish ila Seni poklab yod etaman. Guvohlik beramanki, Sendan boshqa iloh yo'q. Senga istig'for aytib tavba qilaman.). Abu Hurayradan (r.a.)

QARINDOSH ZIYORATI

Qarindoshurug'ning holidan xabar olish mamlakatlarni obod, umrlarni uzoq qiladi, mollarni ko'paytiradi, shoyad (garchi bu amalni qiluvchilar tarj.) fojir bo'lsalar ham. Abdusamat ibn Abdullohdan (r.a.)

Rahim Rahmondan mushtoqdir. Alloh taolo aytadiki: "Sening holingdan xabar olganning holidan Men ham xabar olaman, aloqasini uzgandan Men ham aloqani uzaman". Ibn Umardan (r.a.)

Bir qavmning boshlig'i sizga kelganida unga hurmatehtrom ko'rsating. Ibn Umardan (r.a.)

Sizga bir ziyoratchi kelsa, unga hurmatehtrom ko'rsating. Anasdan (r.a.)

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam misvok ishlatganlarida uni o'zlaridan keyin eng katga odamga berar edilar. Vaholanki, bir narsa ichsalar, uni o'ng tomondagi kishiga uzatardilar. Abdulloh ibn Kabdan (r.a.)

Bir oila a'zolari birbirlarini yo'qlaganlarida Alloh ularning rizqlarini keng va oson qiladi. Shu bilan birga ular Alloh himoyasi ostida bo'ladilar. Ibn Abbosdan (r.a.)

(Qarindoshni yo'qlash molni ko'paytiradi, oilada muhabbatni orttiradi va umrni uzaytiradi.)

BEMORNI KO'RISH

Sizdan birovingiz kasal ko'rishga borsa, u bilan qo'l berib ko'rishsin va qo'lini bemorning peshonasiga qo'yib ahvolini so'rasin, unga shifo va uzoq umr tilasin. Va undan o'zining haqqiga ham duo qilishini so'rasin. Zero, kasal kishining duosi farishtalarning duosi kabidir. Johiriydan (r.a.)

Kasalni ziyorat qilishning eng afzali uning yonidan tezroq turib ketishdir. Jobirdan (r.a.)

Bir kishi kasal ko'rishga borsa, kasalning yonida o'tirguniga qadar rahmat daryosiga g'arqholda boradi va u yerda rahmatga ko'miladi. Jobirdan (r.a.)

Bir odam bemor birodarini faqat Alloh roziligi uchun ko'rishga borsa, Alloh u haqsa shunday deydi: "Juda yaxshi qilding. Borishing ham chiroyly bo'ldi. Jannatda o'zingga bir manzil tayyorlading". Abu Hurayradan (r.a.)

QABR ZIYORATI ODOBI

Kim o'lganimdan so'ng meni qabrimni tarj.) ziyorat etishga kelsa, tirikligimda meni ziyorat qilganday bo'ladi. Kim Haramayndan (Makka yoki Madinadan) birida o'lsa, mahsharda aminlar jumlasidan bo'ladi. Xotibiy ibn Xorisdan (r.a.)

Har uyning eshigi bor. Qabr eshigi oyoq tomonidadir dedilar: "Assalamu alayqum, ahladdiyor. Minalmu'minina val mu'minat vassolihiyina vassolihat va inna insha allohu bikum lohiqu" (Assalomu alaykum, ushbu diyor axli bo'lmish mo'min, mo'minalar, solih va solihalar. Xudo xohlasa, bizlar ham sizlarga yo'liqurmiz).

"Assalomu alaykum, ey mo'minlar qavmining diyorn. Biz va siz ertaga bizga va'da qilinganga qovushgaymiz va tavakkul ichidamiz. Biz ham, inshaalloh, siz bilan uchrashamyu. Ey Allohim, Boqi' ahlini mag'firat ayla". Oishadan (r.a.)

Kimki otaonasining yoxud ulardan birining qabrini har juma kuni bir marta ziyorat qilsa, Alloh uning gunohlarini avf etadi va o'zini vafodorlar qatoriga yozadi. Abu Hurayradan (r.a.)

Bir kishi otaonasining yoxud ulardan birining kebrini xar juma kuni bir marta ziyorat qilib, u yerda «Yosin» surasrshi o'qisa, Alloh uni Yosinning har bir harfi miqdorida mag'firat kdladi. Oishadan (r.a.)

Rasuli akram sollallohu alayhi vasallam qabristonga kirganlarida bunday salom berar Qabr ziyoratida o'n bir marta «Ixlos» surasini, bir marta "Alhakumutgakasur..." va bir marta Fotiha suralarini o'qimoq ham mandubdir.

TAKLIFNI QABUL QILISH

Taklif qilganga ijobat qiling. Hadyalarni qaytarmang, musulmonlarni urmang. Ibn Mas'uddan (r.a.)

Birov sizni valimaga (to'y ziyofatiga) chaqirsa, boring.Ibn Umardan (r.a.)

Tilanchiga hech bo'lmasa kuydirilgan bir poycha berib yuboring. Abu Vajid al-Ansoriydan (r.a.)

DO'ST BO'LISH VA UNING HOJATINI CHIQRISH

Alloh yo'lida ikkiikkitadan do'st bo'ling. Abdurahmon ibn Uvaymdan (r.a.)

To'y ovqati qarzdir. Kim bu taklifni qabul qilmasa, Alloh va Rasuliga osiy bo'ladi. Kim chaqirilmay borsa, kirayotganda o'g'riga o'xshab kiradi, chiqayotganda tilyog'lamachiga o'xshab chiqadi. Ibn Umardan (r.a.)

Biror kishi bilan do'stlashsangiz, uning ismini, otasining ismini ham so'rang. U yo'qyaigida oila a'zolarini himoya etasiz, kasal bo'lsa, ko'rishga borasiz, vafot etsa, janozasiga qatnashasiz. Ibn Umardan (r.a.)

Birodaringizga (yaxshiligiga tarj.) javob qaytaring. Unga barakot tilab duo qiling. Zero, bir kishinikida yebichilsa va unga barakot tilab duo qilinsa, mana shu unga javob qaytarish sanaladi. Jobirdan (r.a.)

TILANCHINI BO'SH QAYTARMANG

Ot ustida kelsa ham, tilanchini quruq qaytarmang, mardikorning haqqini teri qurimasidan bering. Abu Hurayradan (r.a.)

Banda din qardoshining hojatini chiqarsa, Alloh ham shu bandasining hojatini ravo qiladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Kimki din qardoshining gunohma'siyat bo'lmagan biror hojatini chiqarsa, o'lgunga qadar Allohga ibodat qilgandek bo'ladi. Anasdan (r.a.)

Musulmon bilan aloqani uzish uning qonini to'kish bilan barobardir. Abu Hadrat al-Aslamadan (r.a.)

SAFAR ODOBI

Kim safarga chiqishni niyat qilsa, birodarlariga (vido ma'nosida) salom bersin. Zero, Alloh ularning duolari tufayli u kimsaning yaxshiligini orttiradi. Zayd ibn al-Arqamdan (r.a.)

Bir kishi ulovga minsa va "Subhanallaziy saxxora lana haza va ma kunna lahu muqrshshyn" (Bizlarga bu (ulov)ni bo'ysundirib qo'ygan Zot pokdir. Bizlar o'zimiz bunga qodir emas edik), deb duo qilsa, agar ulovdan tushmay o'lsa, u shahid holda o'ladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Ikki kishi bir kishidan yaxshi. Uch kishi ikki kishidan yaxshi. To'rt kishi uch kishidan yaxshi. Shunday ekan, siz jamoat bilan birga bo'ling. Albatta Allohning qo'li (rahmat va yordami) jamoat ustidadir. Aziz va Jalil Alloh ummatini faqat hidoyat ustida birlashtiradi. Bilingizki, jamoatdan uzoq bo'lgan har kishi otashga tushadi. Abu Hurayradan (r.a.)

Uch kishi safarga chiqsa, oralaridan birini amir etib tayinlasinlar. Said al-Xudriydan (r.a.)

Safardan kechqurun qaytishni odat qilmang, kunduzi keling. Abu Salamadan (r.a.)

Rasululloh sollallohu alayhi vasallam safarda ham, hazarda (muqimlik) ham quyidagi besh narsani yonlaridan qo'ymasdilar: oyna, surmadon, taroq, misvok va soqol tarog'i. Oishadan (r.a.)

Ey Jubayr! Safarga chiqqaningda hamrohingga nisbatan ahvoling eng yaxshi va ozuqang mo'l bo'lishini istaysanmi? Unday bo'lsa, quyidagi besh surani o'qi: "Qul ya ayyuhal kafirui...", "Iza jaa nasrullohi val fathu...", " Qul huvallohu ahad".

Kimki safaridan qaytsa, qulida bir hadya bilan kelsin. Hech narsa topolmasa, qo'l ro'moliga bir tosh yoki bir tutam o'tin qo'ysin. Bu ularga (uydagilarga tarj.) xush yoqadi. Abu Ruhamdan (r.a.)

IYMON, TAVAKKUL VA RIZO

Iymon qalb bilan bilmoq (iqrор bo'lmoq tarj.), til bilan aytmoq va arkon bilan amal etmoqdir. Alidan (r.a.)

Iymon yalang'ochdir. Uning libosi taqvo, bezagi hayo, sarmoyasi fiqh, mevasi esa amaldir. Ibn Mas'uddan (r.a.)

Xushxabar aytuvchi bo'ling va sizdan keyingilarga ham shu xushxabarni yetkazingki, kim sidqidildan Allohdan o'zga iloh yo'qligiga iqrор bo'lsa, jannatga kiradi. Lbu Musodan (r.a.)

Taqdirga iymon keltirish tavhidning nizomi sanaladi. Abu Hurayradan (r.a.)

Jannatning badali "La ilaha illalloh" va ne'matning badali "Alhamdulillah"dir. Anasdan (r.a.)

Taqsirga iymon xamni (xafalikni) va huzunni (mahzunlikni) ketkizadi. Abu Hurayradai (r.a.)

Iymonning afzali sabr va samohatdir. (Samohat yumshoqlik, xushmuomalalik, haqqining bir qismini bera olishlikdir.)Ubayd ibn Omirdan (r.a.)» To'rt narsa bir mo'minda jam bo'lsa, Alloh bu mo'minga jannatni vojib qiladi: tilda to'g'rilik; molda saxiylik; qalbd muhabbat; yashirin va oshkoralikda xayrixohlik. Ibn Umardan (r.a.)

Iymonning afzali qayerda bo'lsang ham, Alloh sen bilan birga ekanini bilishingdir. Ubodat ibn Somitdan (r.a.)

Bolalaringizning ilk (eshitgan) so'zi"La ilaha illalloh" bo'lsin. Vafotetayotganlarida ham "La ilaha illalloh"ni qaytartirib turing. Shunday bo'lsa, ming yil yashasa ham, Alloh undan biror gunohining hisobini so'ramaydi. Ibn Abbosdan (r.a.)

Alloh uchun yaxshi ko'rish va Alloh uchun yomon ko'rish, Allohni zikr qilish, o'zi yoqtirganini boshqaga ham ravo ko'rish, o'zi xohlamaganini birovga ravo ko'rmaslik iymonning eng afzali hisoblanadi. Yo yaxshi gapir, yoxud sukut saqla. Muoz ibn Anasdan (r.a.)

Siz Allohga haqiqiy (sidqidildan) tavakkul qilsangiz, qushlar kabi rizqlangan bo'lardingiz. Ular och ketib, to'q holda qaytadilar. Ibn Umardan (r.a.)

Alloh subhanahu va taolo aytadiki: "Kim Mening qazo va qadarimga rozi bo'lmasa, o'ziga Mendan boshqa Iloh qidirsin". Anasdan (r.a.)

"La havla vala quvvata illa billah"ni ko'payting. To'qson to'qqiz dardni daf etadi. Eng yengili xam (g'amqayg'u) kasalligidir. Jobirdan (r.a.)

Alloh gaolo marhamat qiladi: "Hech bir qul yo'qki, u rozi bo'lgan yoki rozi bo'lmagan bir hukm berayin-da, (o'sha hukm) bandam uchun xayrli bo'lmasin". Suhaybdan (r.a.)

Ko'p qayg'urma, taqdir qilingani bo'ladi va taqdir qilingan rizqing senga keladi. Ibn Mas'uddan (r.a.)

Men shunday bir kalima bilamanki, musibatga duch kelgan odam aytsa, Aploh undan o'sha musibatni daf qiladi. Bu birodarim (Yunus alayhissalom)ning so'zidirki, (baliq ichida) qorong'ulikda bunday nido qilgandi: "La ilaha illa anta subhanaka inniy kuntu minazzolimiyn" (Sen barcha nuqsonlardan pokdirsan. Darhaqiqat, men (o'zimga) zulm qiluvchilardan bo'ldim). Saiddan (r.a.)

Sizlardan har biringiz har narsada (noxushbir ish yuz berganida tarj.) "Inna lillahi va inna ilayhi roji'un" (Biz Aplohnikimiz va Unga qaytuvchimiz), desin. Hatto oyoq kiyimining bog'ichi uzilsa ham. Zero, bu ham bir musibatdir. Lbu Hurayradan (r.a.)

AMALLAR HAQIDA

Amalsiz so'z, niyatsiz amal va so'z bo'lmas. Niyat, amal va so'zning qiymati esa faqat sunnatga ergashmoqlikdadir. Alidan (r.a.)

Amallaringizni Allohuchun xolis bajaring. Zero, Alloh taolo faqat O'zi uchun ixlos bilan ado etilgan amalni qabul qiladi. Zahhok ibn Qaysdan (r.a.)

Kimga xafalik, g'amqayg'u, xastalik yopishsa, "Alloh, Robbiy la shariykalah" (Rabbim Alloh, Uning sherigi yo'q), desa, bu musibatlardan xalos bo'ladi. Asmo binti Uvaysdan (r.a.)

Diningda xolis bo'l. Oz amal senga kifoya qiladi. Muoz ibn Jabaldan (r.a.)

Bir odam kunduzi ro'za tutib, kechasi ibodat qilsa, Alloh uni baribir niyatiga ko'ra hashr etadi. Yo jannat, yo do'zzaxga. Ibn Umardan (r.a.)

Alloh yoqtirmaydigan narsalarni tark etishhijratning afzalidir. Jobirdan (r.a.)

Amallarning eng afzali mo'min birodarining qalbiga xursandchilik baxsh etish, uning qarzini to'lash yoki taom yedirishdir (faqat non bo'lsa ham). Ibn Umardan (r.a.)

Bir odam masjidga borib namoz o'qiydi, biroq Alloh nazdida bu amalning pashshacha qadrqiymati bo'lmaydi. Kingadir namozining qiymati Uhud tog'i qadar bo'ladi. Buning sababi ikkinchisining birinchisidan aqlliroq bo'lganidir. "Aql jihatidan go'zal (ustun) qanday bo'ladi?" deya so'raldi. Marhamat qildilarki: "Agar kim haromdan ko'proq saqlansa, xayrga (yaxshilikka) kim ko'proq haris (rag'batli) bo'lsa, u yanada aqshshroqdir". Abu Hamiddan (r.a.)

Har kim har bir amalini risoladagiday bajarsin. Mabodo, shundan so'ng bir musibatga yo'liqsa, o'sha amali o'ziga tasalli beradi. Sa'd ibn Atodan (r.a.) (Bir ishda barcha choratadbirlarini ko'rib, so'lidan kelganini silgan kimsa o'sha ishida muvaffaqiyatsizlikka uchraganida xafa bo'lishga o'rin solmaydi.)

Kim amal daftarini ko'rib sevinishni xohlasa, ko'proq istig'for aytsin. Zubayrdan (r.a.)

Bir odam qaysi qavmning amalini yaxshi ko'rsa, qiyomat kunida ular qatori hashr etiladi va garchi ularning amallarini qilmagan bo'lsa ham, ular kabi hisob-kitob qilinadi. Jobirdan (r.a.)

Amallarning eng durusti uch xildir: insofli bo'lish, din qardoshini o'z molida ayni darajada haq egasi deb ko'rish, har qanday sharoitda Allohni zikr etish. Ibn Umardan (r.a.)

Bir kishida uch narsadan bittasi bo'lmasa, uning amali qiymat kasb etmaydi va hisob qilinishga (mukofotlashga tarj.) arzimaydi: haromdan qaytaruvchi taqvo, kayfsafoga ergashishdan man qiluvchi hilm hamda husni xulq. Ummu Salamadan (r.a.)

...O'zini xorzalil ko'rib, boshqalardan kamchilik qidirmaydigan, miskinlikka yo'liqmay, Alloh uchun kamtarlik qiladigan va halol yo'l bilan topgan molidan infoqehson qiladigan, bechora va miskin kimsalarni qadrlaydigan faqihlar va hikmat ahli bilan hamsuhbat bo'ladigan kishi naqadar baxtli kishidir! O'zini xokisor tutadigan, daromadi halol, o'zi solih va birovga zarari tegmasin, deya ehtiyot bo'ladigan kishi naqadar baxtli kishidir! Ilmiga amal qiluvchi, oshiqcha molini infoq qiluvchi, oshiqcha so'z so'zlamaydigan kishi naqadar baxtli kishidir! Anasdan (r.a.)

Ey insonlar! Dunyo naqd berilgan bir matodir. Yaxshi ham, yomon ham undan nasibasini oladi. Oxirat esa sodiq (o'zgarmas) va'dadir. U yerda Krdir bo'lmish Malik hukm yurgizadi. Haqo'rnini topadi, botil esa yo'q bo'ladi. Ey insonlar! Oxirat farzandi bo'ling, dunyo bolasi bo'lmang. Zero, farzand onaga tobedir (dunyo bolasi dunyo kabi mahv bo'lishga loyiq). Allohdan qo'rquv ila amal qilingiz. Bilingizki, amallaringiz siz bilan yuzlashtiriladi. Va yana sizlar mutlaqo Allohning huzurida hisob berasizlar. "Kim zarra qadar yaxshilik qilsa, o'shani ko'radi va kim zarra miqdorda yomonlik qilsa, o'shani ko'radi". Shaddod ibn Uvaysdan (r.a.)

Payg'ambarimiz sollallohu alayhi vasallamning so'nggi so'zlari: "Namozga, namozga (diqqat qiling), qo'l ostingizdagilar va qullaringiz xususida Allohdan qo'rqing". Alidan (r.a.)

BA'ZI O'GITLAR

Bismillahir rohmanir rohiym. Alhamdulillah robbil alamiyn. Assolatu vassalamu a'la sayyidina Muhammadin va alihi va sahbihi ajmaiyn. Assalamu alaykum va rohmatulloh.

1. Har ishni boshlayotganda "Bismillah..."ni va Allohga hamdu sano, Paygambarimiz sollallohu alayxi vasallamga salotu salom aytishni aslo unutmang.

2. Jamoatga, juma namoziga, hayitlarga, darslarga borishni kanda qilmang, qamisha ahdingizga vafodor bo'ling.

3. Namozni, zakotni, hajni, ro'zani, amri bilma'ruf va nahiy anilmunkarni o'z vaqtida adoetib, omonatni egasiga topshiring.

4. Hech qachon birbiringizga buzg'uadovat va hasad qilmang, birbiringizdan yuz o'girmang. Doimo og'ainilardek yashang.

5. Doimo ilm tahsilida bo'lib, johillardan saqlaning, insonlar tushunmaydigan va akdlari yetmaydigan gaplarni gapirmang.

6. Qur'on o'qishni albatta o'rganing, davomli o'qing hamda farzandlaringizga o'rgating. Jaxl o'ta yomon ma'naviy kasallikdir.

7. Avrat joylaringizni ochmang va o'zlaringizni ayollarga o'xshatmang.

8. Ehtiyojdan tashqari baland imoratlar qurishga tirishmang. Yangi imoratlar uchun qurbonlik so'ymang. Qurbonliklaringizni faqat Alloh uchun so'ying.

9. Foizdan, haromdan, yetim molini yeyishdan, o'g'irlangan va zulm bilan olingan mollarni yeyishdan saqlaning.

10. Olimlarni, kattalarni, otaonangizni ranjitib qo'yishdan nihoyatda ehtiyot bo'ling.

11. Sunnati saniyyaga qat'iyon rioya qilib, biror xususda ajnabiy odatlarga berilib ketish dan ehtiyot bo'ling.

12. Kattakichik hamma gunohlarga yo'l qo'yishdan nihoyatda saklaning va saklanmaganlardan uzoq bo'ling.

13. Ichkilik ichuvchi va kayf beruvchi moddalarni qo'llovchilardan bo'lmang va bundaylardan uzoq yuring.

14. Begona ayollardan, kayfsafo (ko'ngilxushlik) joylaridan qoching.

15. Taomlardagi bid'atlardan, Qur'on va hadisga teskari amallardan va barcha isroflardan saqlaning.

16. O'zga yurtlardan kelayotgan ozuqa va ichimliklarni ishlatishda o'ta parhezkor bo'ling.

17. Sahobai kirom va avliyoi izom haqlarida yomon gaplar gapiradigan, mujtahid olimlar va salafi solihinlarga til tekkizadiganlardan uzoq bo'ling.

18. Jang maydonidan qochmang. Toun, vabo kasalliklari chiqqan joyga kirmang va o'sha joyda bo'lsangiz, chiqmang. Kattalarga va rahbarlarga itoatsizlik qilishdan saklaning.

19. Vaqf molidan, fosid oldisotdidan, tarozidan urishdan, mevalarni pishmay turib sotishdan saqdaning.

20. Kufr va harom so'zlardan, xususan, yolg'on, fahsh so'zlardan, amirlik, imomlik, qozilik xizmatlaridan saqlaning.

21. Tikka turib bavl qilish, yo'llarni yopib qo'yish va axlat tashlashdan saqlaning.

22. Ziynat va moldunyo sevgisidan saqlaning. Masjidlarda odobga nixryatda rioya qilib, ovoz chiqarmang.

23. Telba, tilanchi va chaqaloqlarni masjidga kirgizmang.

24. Uyda it saqlamang va qo'zichoqni so'ymang.

25. Hech qachon birovga zulm qilmang va doimo mazlumga yordam berishni burch va vazifangiz deb biling.

26. O'limni esingizdan chiqarmang, Haqning suyukli bandasi bo'lishga intiling. Diningizning barcha arkon va usullarini o'rganib, farzandlaringizga ham o'rgating.

27. Alloh taoloning borligiga, yagonaligiga, kuchqudratiga, har narsani ko'rish, eshitish va bilishga, hammaning Unga muhtojligiga va Uning hech kimga muhtoj emasligiga, tug'magan va tug'ilmaganligiga va hech narsa U Zotga teng kelmasligiga, farishtalariga, kitoblariga, payg'ambarlariga, oxirat kuniga, hisobga, mezonga, jannat va jahannamga, taqdirga yaxshilik va yomonlik Aplohndan ekaniga, o'lgandan so'ng qayta tirilishga ishonдим va iymon keltirdim.

Ashhadu anla ilaha illalloh va oshhadu anna Muhammadan abduhu va rosuluh.

Assalomualaykum va rohmatullohi va barokatuhu

"Musulmonning odob kitobi" ga taqriz

Barcha dinlar kishilarni ezgulikka da'vat qila di. Islom ilohiy dinlarning so'nggisi va mukam mali sanaladi. Bu dinning kitobi Qur'onda va payg'ambarimiz Muxammad sollallohu alayxi vas sallam hadislarida inson hayotining barcha jihat lariga doir mukammal yo'l yo'riqlar belgilab berilgan.

Ushbu kitobda hayotda har bir inson amal qilishi zarur amallar bayon etilgan. Sunnatga ergashish ahamiyati sodda va ta'sirchan tushuntirilgan maz kur kitobda uyga kirish, ovqatlanish, uxlash, kiy inish, misvok ishlatish, salomlashish, uydan chiqish, majlisda, safarda, masjidga kirish, qarindosh larni ziyorat qilish kabi kundalik xatti hara katlar odobi chiroyli izohlab berilgan. Tahorat olish, hojatxonaga kirib chiqish, bozor o'char qilishda ham ma'lum tartiblarga amal qilish ki shining axloqini mukammal qilishi ta'kidlangan. Do'st bo'lish, ular bilan muomala qilish, qabr ziyo rati g'oyat nozik ish ekani, uning mas'uliyati og'ir ligi sharhlab berilgan. Aksirish va esnash, tungi ibodat, tahajjudda, taqdirga rozi bo'lish, ixlos qilishda hikmat ko'pligi uqtirilgan.

Kitobdagi barcha tavsiya, yo'riqlar ishonchli man balar asosida berilgan. Masalan: "Siz Allohga xa qiqiy tavakkul qilsangiz, qushlar kabi rizqlan gan bo'lardingiz. Ular och ketib, to'q holda qayta dilar" (Hazrat Ibn Umar roziyallohu anhudan). Kitobda har bir kishinint ko'ngliga taskin tasalli bo' ladigan bu kabi o'g'itlarning ketma ket keltirili shi uning salmog'ini yanada oshirgan. Kitobda " Qo'l berib ko'rishish mukammal salomlashish sanaladi" (Hazrat Abu Umoma roziyallohu anhudan) degan o'rin lar ham talayginaki, ular umuminsoniy qadriyat sa nalishi barobarida, islomning insoniyatga berilgan mukammal din ekanligini ham namoyon etadi. Ushbu kitob har bir kishi uchun hayotda dasturu lamal bo'la oladi. Kitobni nashrga tavsiya etish mumkin.

Zohidjon Islomov,
filologiya fanlari doktori,
professor

www.ziyouz.com

2008